

Проноза І. І.,
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Деревянко О. Г.,
студентка 2 курсу спеціальності «Політологія»
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВІЙНИ ЯК МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОЮ СВІДОМІСТЮ

Практика інформаційних війн у сучасному світі тримає все більший розвиток. Терміни «інформаційні» і «психологічні війни» активно використовуються політиками і політологами. Поняття асиметричності все частіше розглядається в контексті проблем інформаційної безпеки держав. Що ж собою являють інформаційні війни і як вони впливають на управління суспільно-політичними процесами?

Існує багато визначень інформаційних війн. Проте заслуговує на увагу ще одне визначення, яке, на наш погляд, точніше і повніше розкриває сутність інформаційних війн, спрямованих на встановлення контролю над інформаційним простором і механізмом ухвалення державних рішень.

Інформаційна війна – це війна з метою захоплення сировинних, енергетичних, людських ресурсів іншої країни з використанням такого впливу на розум людей у сферах ідеології, релігії, політики, історії, філософії, науки, коли народу країни-мішені цілеспрямовано насаджуються хибні уявлення про те, що відбувається в суспільстві, в житті людей, які дозволяють агресорові вільно маніпулювати як

урядом, так і народом цієї країни і здійснювати захоплення ресурсів, практично не зустрічаючи ніякого опору, тобто без збройного вторгнення [1, с. 33].

У ході інформаційної війни виокремлюють три основні етапи. На першому етапі визначаються цілі війни – навіщо потрібно її вести і який результат потрібно отримати. Другий етап полягає у розробленні стратегії ведення війни, яка має враховувати чотири базові компоненти комунікаційної технології: підготовка повідомлень; визначення каналів; вибір комунікатора; визначення цільової аудиторії, на яку орієнтовані повідомлення. Третій етап – розроблення плану тактичних заходів.

Доцільним є звернення уваги на необхідності розрізнати два напрями ведення інформаційних війн. Перший визначається як кібервійни, об'єктом дії яких стають, як наголошувалося, комп'ютери й інформаційні системи. Другий напрям – інформаційно-психологічні війни, які передбачають вплив на індивідуальну і масову свідомість.

На сьогодні головною безпосередньою небезпекою для людства є інформаційна зброя, що змінює свідомість людей, примушує їх неадекватно сприймати реальність, жити у світі ілюзій і здійснювати згубні для себе та оточуючих вчинки. Необхідно в першу чергу усвідомити природу і технології інформаційної влади над людьми, безконтрольність яких може призвести не лише до масового винищення окремих народів, а й до загибелі сучасної цивілізації в цілому. А для відсічі інформаційній агресії потрібне, передусім, розуміння суті подій, що відбуваються.

Характерною особливістю інформаційної війни є те, що в ній не задіяні психоактивні речовини, прямий шантаж і залякування (що характерно для тероризму), прямий підкуп, фізичний вплив тощо. Оскільки вказані дії можуть застосовуватися паралельно з інформаційною війною, вони не є обов'язковим елементом [2, с. 134].

Цілями інформаційних війн і в реальному, і у віртуальному просторі є, як правило, створення негативного іміджу об'єкта агресії, що може заподіяти дуже серйозну шкоду, іноді з безповоротними наслідками. Об'єктом інформаційної атаки може стати хто завгодно – компанія, політик, керівники бізнесу, персонал, приватні особи, держави. Нерідко буває і так, що метою інформаційної війни може бути спонукання об'єкта до вигідної для агресора дії або бездіяльності або ж дестабілізація і повна паралізація діяльності «мішені».

Можна сказати, що методи інформаційної війни впливають на масову свідомість аналогічно тому, як методи психотерапії впливають на свідомість індивідуальну. Інформаційний вплив може здійснюватися як на тлі інформаційного шуму, так і в умовах інформаційного вакууму. Нав'язування чужих цілей – це те, що робить інформаційну війну війною і відрізняє її від звичайної реклами.

Значимо, що мішенню будь-якої інформаційної війни є системи управління державою, компанією, а також система ухвалення рішень конкретною людиною (система цінностей, ментальність). А відповідно засобами ведення інформаційної війни є будь-які засоби передачі інформації – від мас-медіа до пошти і пліток.

Таким чином маніпулювання, здійснюване в умовах соціальної нестабільності, не лише змінює механізми соціального-політичного пізнання, а й зумовлює зміни соціальних інститутів, форм соціального контролю і взаємодії. Створюється новий образ елементів соціального світу, новий образ суспільства і людини в ньому. Зміна образу суспільства часто сприймається суспільною свідомістю як втрата ідеалу, як повна деструкція когнітивних підстав соціальної діяльності.

В інформаційно-психологічній війні, війні нового типу, використовується канал безпосереднього впливу на суспільну

свідомість, на душі людей. Завдання полягає в тому, щоб змусити маси діяти в потрібному напрямі навіть проти своїх інтересів, а в стані супротивника розколоти людей, щоб вони повстали один проти одного. У цій війні істотне значення має практичний досвід впливу на свідомість людей.

Переможцем інформаційної війни стає той, хто повніше здатен промодельовати поведінку супротивника в різних ситуаціях, визначити власний алгоритм поведінки і реалізувати його. Моделювання поведінки супротивника вимагає збирання, зберігання та оброблення великої кількості інформації, що в свою чергу допоможе краще вивчити і зрозуміти його історію, культуру, релігію, побут та ін. [3, с. 105].

визначити власний алгоритм поведінки і реалізувати його. Моделювання поведінки супротивника вимагає збирання, зберігання й оброблення великої кількості інформації про нього. Це допоможе глибше вивчити і зрозуміти його історію, культуру, релігію, побут та ін.

У разі проведення інформаційно-психологічної війни перше місце посідають процеси формування суспільної свідомості. В цьому випадку ефективне зменшення значущості тієї або іншої події, недопущення їх в інформаційний простір, використання в ході комунікативної кампанії «спіралі мовчання», тобто репрезентування думки меншості як думки більшості населення і зміщення, таким чином, смислових та ідеологічних акцентів.

Використання інструментарію інформаційно-психологічної війни дає змогу провести зміну комунікативної установки в суспільстві і таким чином підпорядкувати його інтереси інтересам агресора.

Зазначимо, що головним інструментом інформаційної політики є новини. Американські фахівці дають «новинам» таке визначення: «новина – це порушення норми, яке завжди є асиметричним».

Отже, можна зробити висновок про те, що успішність інформаційної зброї залежить від її асиметричності.

Асиметричність інформаційної зброї особливо проявляється в негативних контекстах. Це може бути, наприклад, звинувачення або спростування, які викликають неадекватну громадську реакцію. Асиметричні інформаційні дії мають більше шансів на успіх, оскільки їм не можна протиставити логічної обґрунтованої відповіді, саме тому асиметричність стає єдиним можливим варіантом у разі зіткнення з сильнішим супротивником. Також до асиметричності належить не реагування та ті чи інші вимоги, що висуваються тією чи іншою стороною.

Отже, останнім часом значення інформаційних війн дуже зростає. Їх головними особливостями можна вважати відсутність видимих руйнувань і поступове непомітне одразу впровадження ідей держави-агресора в усі сфери суспільно-політичного життя держави-мішені.

Література:

1. Грачев Г. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия. М.: Алгоритм, 2002. 153 с.
2. Расторгуев С. П. Информационная война. М: Радио и связь, 1999. 416 с.
3. Сенченко О. М. Інформаційно-мережеві війни: теорія моделі алгоритми. Київ: КВІЦ, 2017. 332 с.